[1]עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת ביהמ"ק: שחטו שלא לאוכליו: פשיטא כיון דהתם פסול הכא חייב משום דתנא סיפא פטור תנא רישא חייב והא נמי פשיטא משום דהתם כשר הכא פטור אלא איידי דתנא שחטו שלא לשמו בשבת תנא נמי שלא לאוכליו והיא גופא למה לי משום דקבעי לאיפלוגי ר' אליעזר ור' יהושע א"ל רב הונא בר חיננא לבריה כי אזלת לקמיה דרבי זריקא בעי מיניה לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור שחטו שלא לאוכליו חייב מה תיקן תיקן אם עלו לא ירדו שחטו ונמצא בעל מום חייב מה תיקן תיקן בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור [א]הא בגלוי חייב מה תיקן תיקן להוציא מידי נבילה מתקיף לה רבינא הא [ב]דתניא [א]השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב עליה ג' חטאות מה תיקן אמר רב עוירא [ג]שמוציאו מידי אבר מן החי: שחטו ונודע וכו': [ד]א"ר הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר לא בעי עקירה א"ה כי לא ניתק נמי גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ומנא תימרא [ה]דתנן [ג]אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ר' אליעזר אומר ימות ר' יהושע אומר ימכר ויביא בדמיו עולה בדמיו אין אבל גופו לא דגזור לאחר כפרה אטו לפני כפרה ש"מ איתיביה רב חסדא לרב הונא שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידם וכו'

ותני

עבודת מתנה. מתנות כהונה שנתתי לכם הרי הן כעבודה: **פשיטא כיון דהתם.** כתמיד נשחט (לעיל סא.) תנן דפסח שלא לאוכליו פסול: **הכא.** דבשבת קאי ממילא שמעינן דחייב: **משום.** דבעי למיתנא סיפא לאוכליו ושלא לאוכליו פטור תנא רישא שלא לאוכליו חייב: **לדברי האומר.** במס' שבת (דף קו.): **מקלקל בחבורה.** העושה חבורה בשבת לקלקלה שאינו מתקן פטור ואין חובל חייב משום שבת אלא שוחט שמתקן או חובל בבהמה וצריך לדם להאכילו לכלבו: **שלא לאוכליו חייב.** דקתני מתני' חייב: **מה תיקן.** הא פסלי': **תיקן.** דכל הקרבנות שנפסלו בעזרה תנן במס' זבחים (דף פד.) אם עלו למזבח אימוריהן להקטיר לא ירדו: **בעלי מומין.** תנן התם אם עלו ירדו שלא היה פסולן בקודש: **בדוקין שבעין.** טלי"א. כגון הנוטה כדוק שמים (ישעיה מ). וגבי קרבן מום הוא דכתיב (ויקרא כא) או דק או תבלול בעינו: **ואליבא דר"ע.** במס' זבחים(ה) תנן ר"ע מכשיר בבעלי מומין אם עלו ואמרו בגמרא(ו) לא אר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשירין לכתחלה בעופות: **טריפה.** אמר התם אם עלתה תרד: **מידי נבילה.** מלטמא: **השוחט חטאת גר'.** ובשחיטת חולין בפרק שני(ז) מפרש אמאי נקט חטאת: **ג' חטאות.** משום שבת ומשום ע"ז ומשום שחוטי חוץ לעזרה: **מה תיקן.** הכא אפי' לטהרו מידי נבילה ליכא דתקרובת ע"ז מטמאה אפי' באהל: **מידי אבר מן החי.** (ח)דבני נח שאם אכלו אינו נהרג: **אשם שניתק לרעיה.** שמתו בעליו או נתכפרו באחר. וחטאת ואשם אינן באין נדבה ומשנתכפרו באחר אין תקנה לזה וגבי חטאת הילכתא גמירי לה (תמורה כא:) דמתה ובאשם גמירי הילכתא (שם יח.) כל שבחטאת מתה באשם רועה ואם ניתקו מעליו והשליכו לאפר לרעות שיסתאב ויפול בו מום שיוכל לפדותו ולהוציאו לחולין וכל הרועים דמיהם נופלים לנדבה ומה היא נדבה ששה שופרות היו במקדש וכתוב עליהן נדבה ושם היו נותנין כל מותר דמי חטאת ואשם ומביאין מהם קיץ המזבח עולות בשר לשם ועורות לכהנים שזהו מדרשו של יהוידע הכהן במס' תמורה (דף כג:) וזה לא המתין עד שיומם ומשניתקו לרעייה שחטו סתם כשר לעולת קיץ המזבח הואיל וסוף סוף דמיו לכך היו עומדים: **לא בעי עקירה.** מאחר שהוא עומד לכך א"צ לעקור שם אשם ממנו: **א"ה כי לא ניתק נמי.** משעה שנתכפר באחר סתמיה לקיץ המזבח קאי: **גזירה לאחר כפרה אטו קודם שנתכפר.** דסתמיה לאשם אבל משניתק לא מיחלף: **ומנא תימרא.** להא מילתא דאמר לך דגזרי' הכי: **לנדבה.** לשופרות: **ר' אליעזר אומר ימות.** כל לגדיו של רבי אליעזר היה עושה אשם כחטאת לכל דבר שנאמר (ויקרא ז) כחטאת כאשם וכן גבי שלא לשמו(ט) וכן גבי חטאת שנכנס דמה לפנים במס' זבחים (דף יו"ד:): **רבי יהושע אומר ימכר.** לאחר שנסתאב: **ויביא בדמיו עולה.** נדבה לעצמו. ובמס' תמורה(י) מסיק להא מילתא והלא אף הנדבה עולה היא מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים אלא שבזמן שהיא באה לחובתו הוא סומך עליה ושוחטה ונסכיה קריבין משלו וכשהיא באה לנדבת ציבור אינו סומך עליה כו': **בדמיו אין.** אבל איהו גופיה לא אמר דיקרב עולה ואף על פי שמקריבו לעצמו אלמא גזירה לאחר כפרה שנתכפר באחר אטו לפני כפרה דאי שרית ליה השתא טעי ואי מילטריך ליה עולה נמי קודם כפרה מקריב ליה להאי והדר מייתי אחר לאשם ואי אפשר לשנות זבח לזבח אחר כ"ז שעומד לשמו:

ותני

לדברי האומר מקלקל בחבורה כו'. וא"ת והלא ר' יהודה הוא דפטר מקלקל בחבורה ומתני' דמחייב בשאינן ראויין דהיינו מתעסק ששוחט זבח זה וסבור שהוא אחר לא אתי כר"י דלדידיה מתעסק פטור כדמוכח בפ' ספק אכל (כריתות יט:) דקאמר הנח לתינוקות מתוך שמקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב אלמא משמע מאן דפטר מקלקל בחבורה פטר נמי מתעסק וא"כ מתני' לא מתוקמא כמאן דפטר מקלקל בחבורה וי"ל דלדברי האומר מקלקל בחבורה פטור היינו רבי יוחנן אליבא דרבי שמעון דפטר היכא דמקלקל לגמרי דליכא תיקון כלל ולאפוקי מדר' אבהו דבפ' האורג (שבת קו.) תני ר' אבהו קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה ואת"ל משנה בחובל וצריך לכלבו ומבעיר וצריך לאפרו והיינו אליבא דר"ש מדמפליג בין חובל ומבעיר לשאר מקלקלין אבל מקלקל גמור לא אפי' לר"ש מיהו אכתי קשה לר"י כיון דס"ד דליכא תיקון כלל במתני' א"כ תקשי לר"ע היכי חייב לר"ש מקלקל בחבורה הא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ופטור אפילו בחבורה כדמוכח בסוף כל כתבי (שבת קכא:) דפטר ר"ש התם הורג נחשים ועקרבים משום מלאכה שאינה צריכה לגופה וכרים הנחנקין (סנהדרין פד:) נמי מסיק מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש האמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה: **תיקן** להוציאו מידי אבר מן החי. משמע דתקרובת ע"ז מטמאה מדאורייתא מדלא קאמר תיקן להוציאו מידי נבילה ולא מיחייב אהך טומאה אם נכנס למקדש ובע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נ:) משמע שהיא מדרבנן דבעי רבי יוחנן תקרובת ע"ז של אוכלין מהו כו' או דילמא איסורא דאורייתא לא בטלה טומאה דרבנן בטלה וי"ל דאיצטריך הכא לשנויי תיקן להוציאו מאמה"ח כי היכי דלא ניפשוט מהך ברייתא דטומאת תקרובת לאו דאורייתא וכן בסוף העור והרוטב (חולין קכט.) דאמר אביי הרי אמרו תקרובת ע"ז של אוכלין מטמא טומאתה לאו דאורייתא דאי דאורייתא מלינו לאוכלין שמטמא טומאה חמורה ומשני כששימש מעשה עץ שימש התם נמי דיחויה בעלמא הוא(ו): **שחטו** ונמצא טריפה בסתר פטור. תימה לר"י אמאי פטור והלא לא עשה מצוה ומתניתין אוקימנא כר"ש דמחייב אפי' לר' יהושע היכא דלא עשה מצוה וליכא למימר דהכא פטור משום דחשבי' ליה כאנוס דע"כ לאו מטעם אנוס פטר ליה אלא משום דטעה בדבר מצוה כדמוכח בגמ' דפריך אי ר' אליעזר חטאת נמי מחייב דהא לית ליה טעה בדבר מצוה פטור ותי' ר"י דכל זה מדברי ר"מ: **אשם** שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר. כל עיקר רעיה מדרבנן דמדאורייתא לא צריך רעיה כלל ולהכי קאמר אלמא לא בעי עקירה א"ה כי לא ניתק נמי אי אמרת בשלמא בעי עקירה א"ש דבעינן ניתק דע"י ניתק יזכור לעוקרו אבל לא ניתק לא דגזרי' עוקרו אטו לא עוקרו אבל השתא דלא בעי עקירה קודם ניתוק נמי ליכשר דליכא למיחש למידי ומשני דקודם ניתוק גזרי' אחר כפרה אטו לפני כפרה ואחר ניתוק נמי דיעבד כשר אבל לכתחלה מיהא גזרי' אטו לפני כפרה ומנא תימרא דתנן אשם כו' בדמיו אין אבל הוא גופיה לא דהא כ"ע מודו דלאחר עקירה וניתוק היה יכול לשוחטו לכתחלה דליכא למיגזר אטו קודם עקירה הואיל ואיכא היכירא דניתוק אי לאו משום דגזרינן לאחר כפרה וניתוק אטו קודם כפרה ומה שפי' ר"י דאי אמרת דבעי עקירה אתי שפיר דגזרו כשלא ניתק דילמא אתי לשחוט בלא עקירה ק' א"כ פסח בשאר ימות השנה דבעי עקירה אמאי לא מצריך רעיה מקשי' דאמר פ"ק דמנחות (דף ד.) א"ר הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה ניתק אין לא ניתק לא מ"ט אמר קרא הוא בהוייתו יהא אלמא ניתוק דאורייתא הוא והכא משמע שהוא מדרבנן וגזרי' אטו קודם כפרה ואור"י דה"פ התם אמר קרא הוא בהוייתו יהא קודם כפרה וכיון דמדאורייתא הוי בהוייתו קודם כפרה גזרי' אחר כפרה אטו קודם כפרה ור"ת פי' דה"ק במנחות ניתק אין לא ניתק לא וטעמא כדמפרש הכא דגזרי' אטו לפני כפרה ומסיק מ"ט אמר קרא הוא כלומר מ"ט כשר הלא הלכה למשה מסיני הוא דכל שבחטאת מתה באשם רועה אמר קרא הוא משמע בהוייתו שלבסוף כשיסתאב וימכר שהדמים לנדבה והויא עולה ואתא קרא ללמוד על הלכה דהכי גמרינן דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה א"נ כי גמרי' דבאשם רועה למנוה א"נ דבאשם אזיל לנדבת ציבור ולא ידעי' אי הוא עצמו או דמיו וגלי קרא דהוא עצמו ואי לאו הלכה ה"א הוא בהוייתו דמעיקרא יהא ולא יקרב עולה ורא' לפי' זה דבתמורה פ' אלו קדשים (דף יח.) גר' בכל הספרים א"ר הונא אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר מ"ט אמר קרא הוא בהוייתו יהא ולא גר' התם בשום ספר ניתק אין לא ניתק לא:

פסולו

מסורת הש"ס

א) חולין דף מ., ב) [ע' תוס' חולין מ. ד"ה מותר], ג) זבחים ה: קיב. קטו: מנחות ד. תמורה יח. [נזיר כה: ע"ש], ד) תמורה דף כ: שבועות יב., ה) [דף פד.], ו) [זבחים פה:], ז) [דף מ:], ח) [זבחים כ:], ט) [דף כ: במשנה], י) [וע' תוס' חולין יג. ד"ה תקרובת],

תורה אור השלם

1. וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: במדבר יח ז

גליון הש"ס

ברש"י ד"ה מידי אבר מן החי לב"נ. ע' טורי אבן מגילה י"ג ע"ב ד"ה אין אסור:

רבינו חננאל

מתני' שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלים ולטמאים כו'. ואמרינן פשיטא מדתנינן בפרקין דתמיד שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלים ולטמאים פסול, מדקתני התם פסול הכא השוחט בשבת כי האי גונא כיון דהזבח פסול ודאי הוא חייב, אבל לאוכליו ושלא לאוכליו וכו'. כיון דהתם כשר הכא ודאי פטור. ואסיקנא לעולם לא היה צריך למיתנינהו הני כולהי להכא דמילא שמעינן לה אלא משום דבעי אשמעי' פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע בשאר זבחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראויין חייב ואם הן ראויין ר' אליעזר מחייב ור' יהושע פוטר. בעי מר' זריקה לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור. פי' העושה חבורה בשבת מקלקל הוא ותנן כל המקלקלין פטורין, השוחט שלא לשמו ושלא לאוכליו כגון אלו כולן שהזבח פסול, מאי תיקן דקתני חייב. אמר ליה תיקן שאם עלו למזבח לא ירדו, דתנן בשחיטת קדשים פ"ט המזבח מקדש את הראוי לו, ר' יהושע אומר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד שנאמר היא העולה [על מוקדה]. ר"ג אומר כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד שנאמר העולה [על המזבח]. אין בין דברי ר' יהושע לדברי ר"ג אלא הדם והנסכים. ר' שמעון אומר הזבח כשר והנסכים פסולין, הנסכים כשרים והזבח פסול, אפי' זה וזה פסול הזבח לא ירד והנסכים ירדו. ותנא כל הזבחים שעלו לגבי המזבח ונמצאו פסולין הרי אלו לא ירדו. שחטו בשבת ונמצא בעל מום מה תיקן דקתני חייב. אמר לו כגון שנמצא בעל מום בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דתנן בשחיטת קדשים פ"ט ר"ע מכשיר בבעלי מומין. וגרסינן בגמ' אמר ר' חייא לא הכשיר ר' עקיבא אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרין בעופות והוא שקדם והקדישן. שחטו בשבת ונמצא טרפה בסתר כגון הריאה שניקבה וכיוצא בה פטור. הא טרפה שבגלוי כגון שנקב קרום של מוח או שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה וכיוצא בהן, מה תקן דקתני חייב. א"ל להוציאה מידי נבלה, ופשוטה היא כי הנבלה מטמאה במשא ובמגע והטרפה שחוטה אינה מטמאה כלל. והאתקפא דרבינא דאמר השוחט חטאת בחוץ בשבת לע"ז בשוגג חייב שלש חטאות, משום שוחט קדשים בחוץ ומשום שוחט בשבת ומשום מקריב לע"ז דשחיטה

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה י:

נ ב מיי' פ"ד מהל' שגגות הלכה א:

נא ג מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה יד:

לעזי רש"י

טלי"א [טייל"א]. קרום בעין המונע בראיה.

מוסף רש"י

חייב עליה ג' חטאות. כשוגג, משום שבת ומשום שוחט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים, שבשלשתן כרת, ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת, שהרי מתקנה היא אצל בני נח שאבר מן החי אסור להם (חולין מ.). **אשם** שניתק לרעיה. שמתו בעליו או שנתכפרו באחר וניתק מדין אשם לרעיה, שאמרו לו כ"ד הוציאו וירעה (זבחים ה.) ובחטאת אולא למיתה, וקיימא לן כל שבחטאת מתה באשם רועה ולכשיסתאב ימכר ויפלו דמיו לנדבה ואם כבר ניתק לרעיה שמסרוהו לרועה (מנחות ד.). **ושחטו סתם.** אם הפלים לרועה וקדם ושחטו סתם עד שלא נסתאב (תמורה יח.) שהקדים ושחטו לשם עולה (נזיר כה:). **כשר** לעולה. הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה (זבחים ה.) דהא סתמא לשם עולה קאי לדמים (תמורה יח.) ואין שם אשם עליו, לנדבה דשופרות עולה (מנחות ד.). **אשם** שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו. באחר, דאילו בחטאת כי האי גוונא מתה, באשם רועה, דהכא גמרינן בהלכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה וכל הרועין דמיהן נופלים לנדבה שכן מדרשו של יהוידע הכהן במסכ' תמורה (שבועות יב.). **ר' אליעזר** אומר ימות. ר"א אית ליה אשם כחטאת לכל דבר אף שאם שחטו שלא לשמו פסול כפ"ק דזבחים (ג.) וכן לענין שאם נכנס דמו להיכל פסול (שבועות יב.). **ויביא בדמיו** עולה. בעל האשם יביא בדמיו עולה, והתם (תמורה כ:) מפרש והלא אף נדבה עולה היא, מה בין דברי ר' יהושע לדברי חכמים, אלא בזמן שהיא באה נדבת יחיד סומך עליה ושוחטה ונסכיה קרבין משלו ובזמן שהיא באה נדבת צבור אינו סומך עליה ונסכיה קריבין משל צבור (שבועות יב.).

רבינו חננאל (המשך)

מנין לתקרובת ע"ז שמטמאה באהל שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, מה מת מטמא באהל אף תקרובת ע"ז מטמאה באהל. איכא דאמרי אמר רבא זו מטמאה במשא כו' מכל מקום לתרתי לישני דרבא תקרובת ע"ז לא גריעה מנבלה לטמא במשא, מה תיקן דקתני חייב שלש חטאות. ומשני רב עוירא תיקן להוציאה מידי אבר מן החי, דאלו קמי שחיטה הוה אכיל מינה אבר אפי' בזית בשר גידים ועצמות חייב משום אבר מן החי, והשתא דשחטה כמו נבלה היא ולא מחייב עד דאכל מינה כזית בשר. שחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם או שמתו כו'. אמר [רב הונא] משמיה דרב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה, [אלמא] קסבר לא בעי עקירה. אי הכי כי לא ניתק לרעיה נמי. ושנינן גזרה לאחר כפרה, קודם שניתק לרעיה להקריבו עולה, שמא יראה אחר ויקריב אשם אחר קודם שיתכפרו בעליו יקריבהו עולה. היכא אמרו רבנן ירעה, דתניא אשם שמתו בעליו או שנתכפרו ירעה עד